

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 2 (46)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 9 від 18 квітня 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 2(46) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 170с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2024

ЗМІСТ

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «Зберігаючи традиції крізь віки».....	5
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, Вінниця влітку 1943 року.	8

ДОСЛІДЖЕННЯ З ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БЕЛЯЄВ ПАВЛО, New Zealand English as a distinct first-language variety of the English language.....	15
KYLYVNYK VICTORIA, KOLIESNIKOVA IVANNA, Numeral and its peculiarities in modern English.....	18
КУШНІР АЛІНА, КОСА ЄЛИЗАВЕТА, Cockney dialect in the formation of the image and identity Adele.	23
КУШНІР АЛІНА, КРИВЕНКО ЮЛІЯ, The Scottish English accent in the film «BRAVE HEART».....	29
КУШНІР АЛІНА, СЛЮСАР МАРИНА, The role of word stress in the English language.....	32
КУШНІР АЛІНА, ПІДВИСОЦЬКА ХРИСТИНА, The importance of English as a global language.....	36
LEBED YULIIA, KYLYVNYK VICTORIA, TURCHYN TETIANA, Integrated lesson of the language-literary course and its functions.	39
КУШНІР АЛІНА, ТИМОШЕНКО ВАДИМ, The main factors of influence on Canadian English formation.	43
КИЛИВНИК ВІКТОРІЯ, ВАРИЧ АННА, Аналіз синонімічних рядів прикметників, що позначають людські якості героїв роману Дж.Остін «Гордість та упередження». Стилiстична функція таких прикметників.	47
ЗІНЧЕНКО СНІЖАНА, Вербалізація концепту HOME/HOUSE в романі «Гордість і упередження» Джейн Остін.....	50
МИХАЛЬЧУК ОЛЕСЯ, ПАНЧЕНКО МИРОСЛАВА, Відображення сучасних реалій у лексичному складі англійської мови.	51
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, СОЛДАТОВА ВІКТОРІЯ, Топоніми війни: дерусифікація українських географічних назв.	55

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, КОРНІЄЦЬ ЛІЛІЯ, Казкотерапія як метод розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	59
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, ДЗЮБА ТЕТЯНА, Теоретичні аспекти й сучасні підходи до формування лексичної компетентності учнів на уроках української мови.....	62
МАЗУР ТЕРЕЗА, Сучасні підходи до формування пунктуаційної компетентності майбутніх учителів-філологів.	65
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, МУКОСЄЄВА АЛЬОНА, Етапи формування іншомовної лексичної компетентності.	71
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ВАСИЛЕНКО ЮЛІЯ, Активна пошукова діяльність у процесі виконання творчих завдань під час вивчення ліричних творів на уроках української мови як запорука ефективного розвитку мовлення та мислення здобувачів початкової освіти.	76
СОРОЧАН АЛІНА, ГЛУХЕНЬКА ВІКТОРІЯ, Можливості використання штучного інтелекту на уроках зарубіжної літератури.	81
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, ПОЛІЩУК ІННА , Web-квести як засіб підвищення мотивації учнів в умовах дистанційного навчання.	86

СОРОЧАН АЛІНА, ІЛЬЧЕНКО АНЖЕЛА, Читання як стратегія: досвід філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».....	91
---	-----------

НОТАТКИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

ТВЕРДОХЛІБ НАТАЛІЯ, МОРОЗ ДАРИНА, Виховні можливості фольклору у моральному вихованні учнів початкових класів.	99
ХОМІЩЬКА НАТАЛІЯ, ПШЕНИЧУК НАТАЛІЯ, Естетичне виховання дітей засобами образотворчої діяльності.	103
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ГУЗОВСЬКА СОФІЯ, Шляхи розвитку фантазії та мислення здобувачів початкової освіти на уроках української мови.	106
ТОКАР ЛЮБОВ, КОЛЬЧЕНКО МАРІЯ, Українська народна іграшка як засіб сучасного виховання дітей раннього та дошкільного віку.	110
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, Особливості музичного заняття з основ музичного інструменту у ВНЗ.	112
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА, КОЗАКЕВИЧ АНАСТАСІЯ, З досвіду впровадження «Методичних рекомендацій щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах освіти України».	117
ТОКАР ЛЮБОВ, ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА, Засоби казки як закономірності морального виховання дітей раннього та передшкільного віку.	120
ФЕДОРЧУК СВІТЛАНА, Громадянське виховання засобами музики як важливий компонент сучасної системи освіти в Україні.....	124
МЕЛЬНИК ГАЛИНА, ЦВИК СОФІЯ, Творча діяльність дошкільників як засіб формування музичних здібностей.	128
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ГУМЕНЮК ІРИНА, Сензитивні періоди розвитку дитини та їх вплив на всебічний розвиток дитини. Проблематика раннього білінгвізму.	132
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ХИЖУК НАТАЛІЯ, Вплив сімейного середовища на розвиток дитини.	140
ЧОРНА НАТАЛІЯ, КОВАЛЬЧУК ЛЕСЯ, Розвиток образного мислення школярів засобами сприймання та інтерпретації музичних творів.	145

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БАБІЙ АЛЛА, Активізація креативних якостей здобувачів освіти у процесі вивчення літератури (на прикладі аналізу роману І. Багряного «Тигролови»).	150
ВАСИЛЕВИЧ ІННА, Стилїстика дієслівної метафори в поезії Олександра Олеся.	154
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, Особливості різних видів рецензій як провідного жанру сучасної літературної критики.	157
МОВЧАН ЛАРИСА, ГОРДІЄНКО ВІТАЛІЙ, Культуро-специфічна лексика та художній текст.	161

РЕЗУЛЬТАТИ IV-ГО РЕГІОНАЛЬНОГО КОНКУРСУ ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ «Podilia Thinks Global»	165
--	------------

ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»...171	
---	--

творчості, охарактеризованої вище, потребує застосування різних способів їх формування. Але загальний напрямок розвитку творчих здібностей залишається єдиний.

Висновки. Отже, музично-творча діяльність є важливим елементом розвитку дітей дошкільного віку, сприяючи їхньому музичному, емоційному, соціальному та когнітивному зростанню.

З перших музичних занять дітей треба вчити сприймати народну, класичну і сучасну авторську музику. Активне музикування (спів, музична гра, інсценізація, музична ритміка, рухи під музику, слухання музики та відтворення голосом або на музичному інструменті музичних інтонацій, мелодій, музичних фраз і угруповань) є активними видами музично-творчої діяльності на музичних заняттях. Практика музичного виховання стверджує і вважає доцільним комплексне використання на кожному музичному занятті різних видів музично-творчої діяльності дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України / наук. ред. О. Л. Кононко. Київ: Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник А. М. Богущ; авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Київ, 2012. 26 с. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>.
3. Бойченко С. Мовленнєве музикування як засіб творчого розвитку дітей. Музичний керівник. 2011. № 9. С. 9–10.
4. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі». Дошкільне виховання. 2008. №7. С. 16–20.
5. Лазаревська О. М., Науменко С. І. Творчість дитини і музичне виховання. Початкова школа. 1994. №11. С. 16–18.
6. Матвієнко С. І. Музично-ритмічна діяльність як засіб розвитку творчості у старших дошкільників. Інституційний репозиторій НДУ імені М. Гоголя. 2019. С. 1–8
7. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 298 с.
8. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. Київ, 1996. 96 с.
9. Науменко С. І. Особливості діагностики музичних здібностей дошкільників. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 10 (41). С. 15–18.
10. Семизорова В. В. Використання системи «елементарного музикування» К. Орфа в освітньому процесі дошкільного навчального закладу / В. В. Семизорова, І. Я. Шараєвська, Н. В. Степаненко. Тернопіль: Мандрівець. 2014.
11. Холодна К. І. Виховуємо творчістю. Дошк. навчальний заклад. 2009. № 2. С. 23–27.
12. Шуть М. Розвиток креативності дітей на музичних заняттях. *Музичний керівник*. 2013. №8. С. 4

*Стаття надійшла до редакції
15 березня 2024 р.*

СЕНЗИТИВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ. ПРОБЛЕМАТИКА РАНЬОГО БІЛІНГВІЗМУ

УДК 159.922.73

БАРЩЕВСЬКА ІННА,

*викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик КЗВО
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

ГУМЕНЮК ІРИНА,

здобувачка освіти філологічного факультету

Abstract: *The article examines the sensitive periods of child development, stressing their traits and significance for social, language, and order development. Based on the analysis of scientific sources, the author concludes that it is important to create a favourable environment that stimulates the child's activity during sensitive periods, emphasising the issue of early integration of a foreign language, which contributes to the optimal development of the child.*

Key words: *sensitive periods, child development, language, movements, social skills, upbringing, education, bilingualism, foreign language integration.*

Актуальність дослідження. Сензитивні періоди розвитку дитини – це динамічні етапи в онтогенезі людини, що характеризуються високою сприйнятливістю до певних видів стимуляції та стійким формуванням відповідних навичок. Ці періоди мають ключове значення для комплексного розвитку дитини, адже створюють сприятливі умови для оптимального опанування мови, рухових навичок, соціальних норм та інших важливих аспектів життєдіяльності. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених сензитивним періодам, все ще існують певні питання, які потребують уточнення та поглибленого вивчення. Зокрема, недостатньо висвітленими є методи стимуляції розвитку дитини в чутливі періоди, а також вплив різних факторів на розвиток дитини в чутливі періоди.

Мета даного дослідження є розкриття значення сензитивних періодів у розвитку дітей від народження до шести років, визначення важливості розуміння та підтримки сензитивних періодів розвитку, зокрема сензитивного періоду мови та вивчення іноземної мови, для досягнення успішного становлення дитини у суспільстві.

Аналіз наукових досліджень. Різні аспекти сензитивних періодів розвитку дитини в своїх працях розглядали, такі науковці як М. Монтесорі, А. Баркан, У. Вайнрах, С.М.Джонс, Дж. Лоуренс Абер, Я.М. Креппнер, Р. Маккол, Т. В. Дуткевич

Зокрема сензитивному періоду мови присвячені роботи таких науковців як, М. Лонг, О. А. Жаборюк, М. Хаксельберг, Н.В. Імедадзе, К. Лью-Вільямс, Г. Гранена та інші.

Виклад основного матеріалу. В розвитку кожної особистості існують різні етапи, на які реагує відмінно кожна людина. Особливо важливими є ті моменти, коли дитина перебуває у найбільшій стадії вразливості та сприйнятливості до різноманітних форм навчання та впливів з навколишнього середовища. Ці періоди, відомі як сензитивні, відображають критичні вікові позначки дитячого розвитку, коли стимули та впливи можуть мати найзначущіший вплив на психічний розвиток. У кожного із цих періодів має місце особлива чутливість до конкретних стимулів та впливів, що формують нейронаукову основу для подальшого навчання та вибудовування особистісних рис.

Сензитивні (пізньолат. *Sensitivus* - чутливий) періоди розвитку - найсприятливіші для розвитку певних психічних функцій (сприймання, мовлення, пам'яті та ін.) періоди, що визначають психічний розвиток дитини і мають вирішальне значення для її навчання і виховання. [2]

Термін запровадила італійський педагог Марія Монтесорі (1870-1952). Суттєво збагатив його зміст Л. Виготський, який ввів термін у теорію співвідношення навчання і розвитку. Він довів, що навчання є рушієм розвитку дитини тоді, коли воно збігається у часі з оптимальними сензитивними періодами.

Найпродуктивніше, наприклад, навчити дитину мовлення від півтора до трьох років, коли воно засвоюється особливо легко, принципово змінює поведінку дитини, стимулює психічні процеси сприймання, мислення та ін. Якщо з якихось причин дитина до трьох років не почала говорити, далі засвоєння мовлення відбувається з великими труднощами. Відхилення в психічному розвитку, що виникли через відсутність мовлення, вимагають спеціальної компенсації. Тому глухонімі діти, яких починають навчати мовленню після

трьох років, відстають у багатьох видах діяльності, розвитку психічних процесів і якостей⁴: їм недоступні сюжетно-рольова гра, предметне малювання, у них затриманий розвиток сприймання і мислення. Для подолання цих вад потрібні значні педагогічні зусилля, спрямовані не лише на навчання мовлення, але й на інші аспекти розвитку особистості дитини.

Відповідно до теорії Монтесорі [5], ключові періоди чутливості виникають від народження до шести років. У інших педагогічних концепціях їх часто називають "вікнами можливостей" або "віхами розвитку". Протягом перших шести років життя діти переживають п'ять основних категорій чутливих періодів, включаючи порядок, мову, сенсорність, рух і соціальні навички. Кожен з цих періодів триває стільки, скільки потрібно дитині для досягнення певного етапу в її розвитку. Ці періоди особливої чутливості є тимчасовими і припиняються, коли мета досягнута. [2]

Яскравим прикладом цього може бути бажання дітей завжди наспівувати одну і ту ж саму пісню, що їм сподобалась, адже прагнення до імітації є однією із ознак сензитивного розвитку. Інші характеристики чутливих періодів можуть включати імітацію, інтенсивну концентрацію та компульсивну або нав'язливу поведінку. Переривання дитини, коли вона знаходиться в середині інтенсивного чутливого періоду, може призвести до потужної емоційної реакції, такої як істерика. Тому, якщо дитина, старається, як приклад, одягнутись, самостійно поїсти, її не потрібно відривати від процесу, адже це може сильно емоційно пригніти дитину та її бажання до дослідження та вивчення довкілля.[2]

Як стверджує італійська лікарка та вчена Марія Монтесорі, на ранньому етапі розвитку, а саме вік від народження до 6 років, виділяється 11 сензитивних періодів:

Таблиця №1

№ п\п	Сензитивний період	Характеристика	Віковий проміжок
1	Рухи	Цей чутливий період сприяє розвитку як великої, так і дрібної моторики, що включає дотики, хапання, повороти, повзання, балансування, ходіння та лазіння. Рухи можуть бути випадковими, скоординованими або навіть контрольованими немовлям	Від 0 до 2,5 років
2	Порядок	Чутливий період для порядку охоплює прагнення до структури, послідовності, рутини та повторення, особливе зацікавлення в підтримці послідовної щоденної структури, і в цей час найкраще справляються з повторенням.	Від 2-х до 4-х років
3	Дрібні предмети	Глибока прив'язаність до своїх речей та інших дрібних предметів.	Від 1 до 4-х років
4	Витончення відчуттів	Особлива зацікавленість у дослідженні всіх п'яти органів чуття: смаку, звуку, нюху, зору та дотику. Висока сприйнятливості до сенсорних стимулів і значною мірою залежить від них у навчанні, спостереженні, а також у витонченому сенсорному розрізненні.	Від 2-х до 6-ти років
5	Письмо	Спонтанний та сильний інтерес до слів, букв і цифр, спостерігається через спроби	Від 3-х до 4-х

		схопити письмове приладдя і спробувати писати.	років
6	Читання	У цей період у дитини розвивається інтерес до символічного представлення слів, звуків усіх конкретних літер, а також до утворення цих слів. Розуміння звуків призводить до того, що вони починають утворювати слова та речення.	від 3 до 5 років
7	Милосердя та ввічливість\ емоційний контроль	Високий рівень зацікавленості в наслідуванні уважної, ввічливої поведінки. У цей період дитина починає імітувати поведінку і жести, які вважаються ввічливими і уважними.	Від 2 до 6 років
8	Виразна мова	Поступове прогресування в плані самовираження і перехід від лепету до формування добре структурованих речень. Діти також продовжують розвивати своє розуміння і осмислення лексики і спілкування навколо себе.	Від 0 до 6 років
9	Математика	Формування розуміння багатьох різних математичних понять. Зазвичай вони переходять від додавання і віднімання до множення і ділення.	Від 2 до 6 років
10	Музика	Інтерес до музики та здатність розвивати музичні навички досягають свого піку. Діти починають розуміти і вчитися відчувати висоту звуку, мелодію і ритм.	Від 2 до 6+ років
11	Просторові зв'язки	З'являється розуміння простору навколо них. Вони починають впізнавати знайомі місця, здатні розв'язувати складніші головоломки і починають орієнтуватися в таких місцях, як район чи магазин.	Від 4 до 6 років

Детально дослідивши кожен із сензитивних періодів ми дійшли до висновку, що важливість розуміння взаємодії з дитиною та повного фокусування на кожному із етапів, як батьками, так і виховуючими представниками, має чималу роль на подальшому розвитку та вихованні дитини.

Умовно усі 11 періодів можна розділити на 5 основних груп, відповідно до подібності когнітивних процесів та вікових проміжків під час яких вони набувають свого піку. Для більш детальної характеристики ми будемо послуговувати умовним класифікацією за Марією Монтессорі. [10]

Період чутливості до порядку розпочинається вже з народження та досягає свого піку на другому році життя, протягом якого він триває приблизно до п'яти років. Цей період розвитку спрямований на вивчення навичок логічного мислення, організації інформації та осмислення оточуючого світу. Схильність до порядку проявляється у прагненні до системності та повторюваних дій, коли діти віддають перевагу рутині та стабільності.[10] Можна виділити такі характерні ознаки:

- прагнення до рутини: їм подобається чіткий розпорядок дня, повторення певних дій, передбачуваність подій.

-інтерес до наведення порядку: вони можуть самостійно складати іграшки, речі, прагнути до чистоти та організованості.

- занепокоєння змінами: несподівані події, порушення звичного розпорядку можуть викликати тривогу, емоційні реакції. [5]

Ми хочемо зауважити та виділити рекомендації для сприятливого проходження цього періоду розвитку, адже надзвичайно важливо створити сприятливе середовище:

-становити чіткі правила: зрозумілі та послідовні правила поведінки дають дитині відчуття безпеки та передбачуваності.

-створити розпорядок дня: чіткий режим дня, що включає час для їжі, сну, ігор та інших активностей, забезпечує структуру та впорядкованість.

-організувати простір: предмети та іграшки повинні мати своє місце, що полегшує їх прибирання та пошук, сприяє розвитку навичок організації.

Ранній розвиток дитини тісно пов'язаний з формуванням та вдосконаленням сенсорних систем. Цей процес, що розпочинається з народження і триває до п'яти років, характеризується інтенсивним дослідженням світу за допомогою органів чуття. Тому наступним сензитивним періодом є набуття навичок відчуття, або ж сенсорних навичок. Сенсорний розвиток у дітей від народження до п'яти років полягає у поступовому зростанні розуміння та вдосконалення їхніх органів чуття. Цей період характеризується великою захопленістю дітей сенсорними відчуттями, такими як дотик, смак, зір і нюх.

Перша фаза сенсорного усвідомлення, що відбувається приблизно у віці від одного до трьох років, характеризується захопленням дітей дрібними об'єктами і мікроскопічними деталями. Завершення цієї фази вказує на те, що в свідомості дитини з'являється розуміння порядку і деталей.

Друга фаза чутливості - сенсорне дослідження та класифікація - відбувається у віці від 2,5 до 6 років. Цю фазу характеризує бажання дітей брати активну участь у навчальних дослідках, які включають інтеграцію органів чуття. Цей досвід надає дітям можливість класифікувати об'єкти у своєму оточенні.[10]

Сенсорний розвиток – це невід'ємна частина комплексного розвитку дитини. Створюючи сприятливе середовище, яке стимулює дослідницьку діяльність та сенсорне сприйняття, ми робимо значний внесок у формування когнітивних, мовленнєвих та емоційних навичок дитини. Тому хочемо виділити такі основні рекомендації щодо сприятливого навколишнього середовища на даному періоді раннього розвитку дитини:

-забезпечити дитині доступ до різноманітних сенсорних стимулів: Це можуть бути предмети з різною текстурою, кольором, запахом, смаком, а також природні матеріали (дерево, вода, пісок).

-заохочувати дослідницьку діяльність: Надавати дитині можливість вільно досліджувати навколишнє середовище, використовуючи свої органи чуття.

-створювати умови для сенсорних ігор: Ігри з водою, піском, крупами, фарбами, пластиліном сприяють розвитку тактильного, візуального, нюхового сприйняття.

-використовувати сенсорні книги та матеріали: Цікаві та барвисті книги з тактильними елементами, іграшки з різними текстурами стимулюють сенсорне сприйняття та уяву.[8]

Розвиток рухових навичок у дітей – це динамічний процес, що розпочинається з народження і проходить через різні етапи, характеризуючись чергуванням чутливих періодів. Цей процес відіграє ключову роль у формуванні когнітивних, мовленнєвих та емоційних функцій, забезпечує фізичну активність та сприяє загальному розвитку дитини.

Чутливий період для розвитку рухів можна розділити на дві основні фази. У першу фазу, від народження до 2,5 років, діти активно працюють над розвитком як великої, так і дрібної моторики. Цей період починається з навчання дитини повзанню, підтягуванню і,

нарешті, ходьбі без допомоги. З часом діти також розвивають дрібну моторику, виконуючи дії, які зміцнюють м'язи рук і поліпшують зорово-моторну координацію.[5]

У другій фазі, від 2,5 до 4,5 років, діти перебувають у чутливому періоді для вдосконалення та координації рухів. У цей час дитина починає вчитися тримати предмети обома руками, розвиває хватку та набуває здатності контролювати та координувати свої рухи.[10]

Створюючи сприятливе середовище, яке стимулює рухову активність, ми робимо значний внесок у формування фізично здорової, всебічно розвиненої особистості. Тому для створення сприятливих умов для розвитку рухових навичок хочемо виділити такі рекомендації:

- забезпечити дитині достатню рухову активність: прогулянки, ігри на свіжому повітрі, заняття спортом сприяють зміцненню м'язів, розвитку координації рухів, вестибулярного апарату.
- створювати умови для розвитку дрібної моторики: малювання, ліплення, аплікації, ігри з конструктором, мозаїкою стимулюють дрібні м'язи рук, розвивають зорово-моторну координацію.
- заохочувати самостійність: надавати дитині можливість самостійно їсти, одягатися, виконувати прості побутові завдання.
- використовувати сенсорні ігри та вправи: ігри з м'ячами, крупами, водою, піском стимулюють тактильні відчуття, координацію рухів, уяву.

Для раннього дитинства характерний не лише бурхливий розвиток когнітивних та фізичних, але й соціальних навичок. У віці від 2,5 до 5 років діти роблять значний крок у розумінні соціальних норм, правил поведінки та вмінні взаємодіяти з іншими людьми. Діти починають усвідомлювати свою належність до групи та проявляють інтенсивний інтерес до соціальних відносин. Протягом цього періоду вони навчаються вирішувати свої дії, увагу та поведінку з урахуванням групи людей. На цьому етапі розвитку діти навчаються формувати дружбу та брати участь у спільних іграх. [5]Цей період характеризується такими особливостями:

- усвідомлення себе як частини групи: розвиток розуміння, що вони не самотні, а є членами соціальної групи, сім'ї, дитячого колективу.
- інтенсивний інтерес до соціальних взаємин: прагнення до спілкування з однолітками, беруть участь у спільних іграх, намагаються налагодити дружні стосунки.
- розвиток навичок співпраці: розвиток умінь ділитися іграшками, домовлятися, допомагати один одному, підкорятися правилам гри.
- формування емоційної сфери: навчання розпізнавати та виражати свої емоції, розуміти емоції інших людей, співпереживати.[5]

Цей чутливий період сприяє засвоєнню основних принципів соціальної взаємодії і встановленню важливих манер. Батьки можуть підтримувати цей процес, створюючи можливості для спілкування та моделювання позитивної соціальної поведінки вдома та в ігрових середовищах. Тому ми виділили декілька рекомендацій для покращення розвитку цього періоду:

- забезпечити дитині спілкування з однолітками: ігри в групі, відвідування дитячого садка, участь у гуртках та секціях сприяють формуванню навичок спілкування, співпраці, вирішення конфліктів.
- створювати приклади позитивної соціальної поведінки: важливо, щоб дитина бачила, як дорослі спілкуються між собою, з друзями, знайомими. Це дає їй зразок для наслідування та формує розуміння норм поведінки.
- вчити дитину етикету та ввічливості: важливо пояснювати дитині, як правильно себе вести, як вітатися, дякувати, просити вибачення.

-читання казок та оповідань із соціальним змістом: це допомагає дитині зрозуміти емоції та мотиви інших людей, розширити свій соціальний досвід. [11]

У перші шість років життя діти перебувають у періоді, коли мова має велике значення для їхнього розвитку, це складний процес, що розпочинається з народження і проходить через різні етапи, характеризуючись чергуванням чутливих періодів та відіграє ключову роль у формуванні когнітивних навичок, мислення, уяви, емоційної сфери та сприяє загальному розвитку дитини.

Як стверджує Марія Монтессорі, цей сензитивний період поділяється на 3 основних етапи, а саме:

1.Розвиток усного мовлення (від 7 місяців до 3 років): 2ей період характеризується бурхливим розвитком мовленнєвих навичок. Дитина починає лепетати, наслідувати звуки мови, вимовляти перші слова, а потім короткі речення. Важливою особливістю цього етапу є інтенсивне оволодіння мовними знаннями, навіть якщо дитина не завжди може чітко їх висловити.

2.Навчання письма (від 3,5 до 4,5 років): на цьому етапі дитина виявляє інтерес до букв, знайомиться з алфавітом, починає писати перші слова. Розвиток навичок письма тісно пов'язаний з розвитком мовлення, адже воно ґрунтується на розумінні звукового складу мови.

3.Формування навичок читання (від 4,5 до 5,5 років): діти, які оволоділи основами письма, починають цікавитися читанням. Вони розпізнають знайомі букви, читають прості слова, намагаються зрозуміти зміст прочитаного. Розвиток навичок читання стимулює мислення, уяву, розширює словниковий запас. [5]

Врахування особливостей сензитивного періоду мови відіграє ключову роль у формуванні в дитини навичок мовлення, комунікації, а відповідно і мислення. . Щоб підтримати ефективний мовний розвиток, важливо створити стимулююче мовне середовище, де дитина оточена мовною активністю та має можливість використовувати мову для вираження своїх думок та почуттів. Для покращення стимулювання ефективного мовного розвитку хочемо відокремити декілька рекомендацій:

-спілкуватися з дитиною: розмовляйте з дитиною зрозумілою мовою, коментуйте свої дії, ставте запитання, заохочуйте до діалогу.

-читати дитині: читання книг, казок, віршів збагачує словниковий запас, розвиває уяву, формує любов до мови.

-співати та гратися з дитиною: пісні, віршики, дитячі ігри, що супроводжуються мовними діями, стимулюють мовний розвиток у цікавій та доступній формі.

-створювати ситуації для спілкування: відвідування дитячого майданчика, магазину, спілкування з іншими дітьми та дорослими дають дитині можливість практикувати мовленнєві навички у реальних ситуаціях. [7]

Акцентуючи увагу на сензитивному періоді розвитку мови, ми також дослідили питання розвитку білінгвізму, тобто здатності користування двома мовами як повноцінними. [9]

Адже питання оптимального віку для вивчення другої мови викликає чимало дискусій як серед кола науковців, так і вчителів та батьків. Досліджуючи роботи італійських вчених таких як Марія Монтессорі та її наступників, а також опрацювавши роботи таких вчених як М. Хаксельберг, Н.В. Імедадзе, а також американського науковця Майкла Лонга. Можемо дійти до висновку, що вивчення другої мови на етапі раннього розвитку дитини має чималий позитивний вплив, якщо при імплементації іноземної мови враховувати усі вікові особливості, особливості перебігу сензитивних періодів та швидкості засвоєння рідної мови.

Тому ми вважаємо за потрібне зауважити та виділити низку порад та рекомендацій щодо впровадження іншої мови у середовище дитини, щоб вивчення другої мови не було безсенсовим, обтяжливим та демотивуючим для дитини та її етапів розвитку.

Ізраїльські вчені наголошують: дитина перш за все повинна засвоїти мову матері. І тільки після трьох років, коли дитячий мозок стає здатним до здійснення функції диференціації, варто вводити другу мову. Цієї ж думки притримується Лонг та Імедадзе. І потрібно зважати, що спеціальні заняття іноземною мовою варто розпочинати з трьох років, але в ігровій, необтяжливій формі. До трьох років це не має сенсу. Адже навіть сензитивний етап освоєння рідної мови не починає набування піку. [6]

Тому, основну рекомендацію, що ми хочемо виділити наразі- це почати залучення іноземної мови у середовище щоденної комунікації батьків має відбуватись не раніше 3-4 річного віку, адже дитина ще не набула навичок дифереціації мов, навичок розмови власною мовою і не має чіткого бачення однієї системи звуків і символів, тому залучення іноземної мови має починатись не на найраніших етапах, і відповідно легшим освоєнням мови буде її освоєння до періоду повного та укомплектованого розуміння рідної мови, адже рівень рідної мови буде занадто домінувати над розумінням іноземної.

Ступінь розвитку мови неминуче позначається на самовідчутті дитини, коли вміння висловлювати свої думки і розуміти мову оточуючих впливає на його місце і роль в суспільстві (коло друзів і оцінки в школі, можливість стати лідером у колективі і т. д.). Рівень використання мови залежить від різноманітності, глибини і правильності мовних вражень, які дитина отримує з раннього дитинства.[1] Тому так важливо дати маляті повноцінний мовний розвиток в тому віці, коли формуються основи особистості, пробуджується інтелект. Відповідно до вищезазначених тверджень хочемо наголосити, що починаючи імплементувати іноземну мову, потрібно бути певним в уміннях та навичках, які вже є набутими дитиною.

Беззаперечно молодша дитина, має більше шансів оволодіти другою мовою в максимально можливому обсязі та з природною вимовою, згідно з дослідженням американського вченого та нейрофізіолога Майкла Лонга, досягнення, подібні до природних, можливі для учнів, чий перший значущий вплив другої мови від початку навчання в деяких областях відрізняється на два-три роки. Наприклад, деякі діти, які вперше познайомилися з нерідною мовою у віці 3 або 4 років, можуть досягти рівня володіння іноземною мовою, подібного до рідної, а серед учнів, які вперше познайомилися з нерідною мовою у віці 6 років, деякі досягають рівня володіння мовою іноземною, подібного до рідної, а деякі - ні. [3]

Також важливим є врахування низки характерних особливостей з яким стикаються діти-білінгви. Детально їх дослідив та виокремив науковець М. Хаксельберг. За його дослідженням такі особливості мовленнєвого розвитку двомовних дітей у ситуації раннього білінгвізму:

- вони пізніше оволодівають мовленням;
- словниковий запас з кожної мови менший, ніж у ровесників-монолінгвів;
- часто виникають труднощі під час засвоєння писемного мовлення з другої мови;
- спостерігаються труднощі в оволодінні граматикою;
- у разі зменшення мовленнєвої практики спостерігається поступове згасання не домінуючої рідної мови;
- спостерігаються зміни настрою, плаксивість, підвищена вередливість у молодших дітей, нездатність завершити розпочате – у дітей старшого віку. [6]

У підсумку, хочемо підкреслити, що впровадження іноземної мови у ранньому віці є критичним етапом у розвитку дитини, який може сприяти розкриттю всього потенціалу розвитку. Інтеграція іноземної мови в ранньому віці – це не просто модний тренд, а й

інвестиція в майбутнє дитини. Вона відкриває перед дитиною безліч нових можливостей та сприяє її всебічному розвитку. Але важливо пам'ятати, що ранній білінгвізм має свої особливості та потребує ретельного підходу.

Тому, перед тим, як розпочинати вивчення іноземної мови з дитиною, рекомендується проконсультуватися з фахівцями з раннього розвитку.

Висновок. Отже можемо зробити висновок, що період розвитку у дітей від народження до шести років, є вирішальним для формування різноманітних аспектів розвитку, таких як мовлення, рух, соціальні навички та сенсорність. Розуміння особливостей чутливих періодів розвитку дає можливість дорослим оптимізувати процес виховання та навчання, сприяючи всебічному та гармонійному розвитку дитини.

Підтримка розвитку у цей період – це відповідальне завдання, що потребує комплексного підходу. Важливо створити сприятливе середовище, яке стимулює мовну, рухову та соціальну активність дитини, забезпечує їй можливість спілкуватися з однолітками, отримувати новий досвід, практикувати набуті навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

- 1.Жаборюк О. А. Білінгвізм крізь призму онтогенезу. *Науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Мовознавство.* 2016. №2. С. 62-73
- 2.Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
- 3.Krista Byers-Heinlein, Casey Lew-Williams Bilingualism in the Early Years: What the Science Says. *Learn Landsc.* 2013. Vol.7 №1. P. 95–112.
- 4.Michael H. Long and Gisela Granena Sensitive periods and language aptitude in second language acquisition *Bilingualism: Language and Cognition* , Vol.21.№ 5. 2018. P. 926 - 927
- 5.URL:<https://montessoriacademy.com.au/how-to-recognise-and-support-sensitive-periods-in-your-childs-development/>
- 6.URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100evhk-fc4e.docx.html>
- 7.URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/5270/>
- 8.URL: <https://dnz38.edu.vn.ua/innovatika-2/>
- 9.URL: <https://greencountry.com.ua/journal/read/bilingvizm-csho-ce>
- 10.URL: <https://mymontessorimoments.com/sensitive-periods/>
- 11.URL: <https://naurok.com.ua/rozvitok-socialnih-navichok-249644.htm>

Стаття надійшла до редакції
28 березня 2024 р.

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ДИТИНИ

УДК 159.922:37.015.31-053.4\5

БАРЩЕВСЬКА ІННА

викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик КЗВО

ХИЖУК НАТАЛІЯ

здобувачка освіти філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Annotation. The article examines the problem of the influence of the family environment on child development. Different styles of parenting, destructive influence of family upbringing and conflicts on the child's psyche and basic preventive recommendations are presented.